

те: Тезиси к лекції. –М.: 1983. –38 с.

4. Підсумки роботи органів та підрозділів УМВС України на Придніпровській залізниці по боротьбі з крадіжками вантажів та розукомплектуванням рухомого складу за 2003 рік. – Дніпропетровськ: ВБЗПВ УМВС України на Придніпровській залізниці, 2004. –16 с.

5. Винокуров С. И., Каверин Ю. Л. Характеристика хищений грузов на транспорте. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1980. –45 с.

6. Макаренко Є. І. Актуальні проблеми забезпечення боротьби з організованою злочинністю/ Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. –№ 1. –С. 241-250.

7. Макаренко Є. І. Проблеми методики розслідування злочинів організованих кримінальних угруповань / Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. –№ 3. –С. 184-205.

8. Статут залізниць України/Довідник вантажовласника. –Дніпропетровськ: Видавництво Придніпровської залізниці, 2002. –С.7-34.

9. Збірник № 3 Правил перевезень і тарифів залізничного транспорту України/Правила комерційного огляду поїздів. –К.: Укрзалізниця, 2000. –16 с.

Гаркуша Аліна Григорівна

к.ю.н., ст. викладач кафедри

кримінального процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ СВІДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Стаття 3 Конституції України [1] проголошує особу найвищою соціальною цінністю держави, чим і бере на себе обов'язок забезпечити основні права і свободи людини. Дана тема є дуже важливою і у той же час складною. Одним із аспектів проблематики обраної теми є розгляд та вирішення питань, пов'язаних із законодавчим урегулюванням та реалізацією на практиці положень кримінально-процесуального інституту свідка.

Незважаючи на те що за тривалий проміжок часу на науковому рівні у кримінальному процесі проводилося ряд досліджень щодо розгляду та виявлення питань про інститут свідка в цілому. Вищевикладене свідчить про те, що на даному етапі досягнуто єдності у поглядах вчених стосовно дефініції, змісту, шляхів законодавчого закріплення та інших питань не доводиться.

Перед законодавцем постає питання: максимально забезпечити права і свободи громадян, при цьому одночасно створюючи реальну можливість швидкого, повного і неупередженого розслідування та судового розгляду кримінального правопорушення.

Серед учасників кримінального провадження, які сприяють досягненню його завдань, особливе місце займає свідок, від якого у багатьох випадках залежить успішне вирішення кримінального провадження. З огляду на це законодавець створює умови для його успішного функціонування згідно із завданнями кримінального провадження, визначаючи як обмежувальні процесуальні чинники, так і ті, що надають певні права.

Розробкою даної проблематики займалися такі вітчизняні вчені: О. Пакула, О.П. Кучинська, С.В. Томин, В.І. Бояров, Л.В. Брусніцин,

О.О. Гриньків та ін.

В доктрині кримінального процесу свідок відноситься до осіб, які сприяють кримінальному провадженню.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), свідком є особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань (ч. 1 ст. 65 КПК України) [2, с. 42].

Відповідно до ст. 68 КПК України 1960 року як свідок може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі обставини, які стосуються справи [2].

Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України свідком може бути особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи [2, с. 26].

Процесуального статусу свідка особа набуває з моменту виклику її для допиту, у визначеному законом порядку. Особливістю такого статусу свідка є відсутність у нього можливостей впливати на хід кримінального провадження, прийняття рішень про його спрямування, оскаржувати такі рішення.

При залученні свідка обов'язковим є роз'яснення його прав, обов'язків та відповідальності. При цьому процедура роз'яснення повинна передувати будь-яким слідчим (розшуковим) діям, так як свідок повинен мати можливість усвідомлювати свої права та обов'язки. Права та обов'язки свідка передбачені ст. 66 КПК України.

Право свідка користуватися правовою допомогою адвоката означає, що особа під час допиту її в якості свідка в органах досудового розслідування чи дачі пояснень у правовідносинах з цими та іншими державними органами має право на правову допомогу від обраної за власним бажанням особи в статусі адвоката, що не виключає можливість отримання такої допомоги від іншої особи, якщо законами України щодо цього не встановлено обмежень.

Право свідка відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів сім'ї, а також показання щодо відомостей які містять професійну чи іншу таємницю (ч 2 ст. 65 КПК України) закріплюється ст. 63 Конституції України [1].

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України близькі родичі та члени сім'ї – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Право давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача. Судочинство в Україні здійснюється українською мовою свідок має право давати показання рідною мовою та користуватися послугами перекладача, оплата праці якого здійснюється за рахунок держави.

Право користуватися нотатками і документами під час давання показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті, надається в процесі судового слідства. Це право поширюється також на персональні комп'ютери та електронні записні книжки. Свідок має право скористатися інформацією, закладе-

ною в пам'яті його комп'ютера.

Право одержувати відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань. Свідок має право на одержання середнього заробітку за місцем роботи за час, витрачений на виклик, витрат на проїзд до місця допиту й назад, а також пов'язаних найманням житлового помешкання. Свідкам, які викликані в іншу місцевість, виплачуються добові. Особам, що не мають роботи, виплачується винагорода за відрив від їх звичайних занять. Сума компенсації за втрачений заробіток обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи. Сума компенсації за відрив від звичайних занять обчислюється пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати. Оплата проїзду та добових здійснюється за правилами, встановленими для відрядних виплат.

Право ознайомитися з протоколом допиту і заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження реалізується під час складання протоколу допиту і слугує гарантом відповідності записів у протоколі тому, що справді показав свідок.

Право на забезпечення безпеки свідком реалізується відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

У ч. 2 ст. 22 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» вказується на те, що орган, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, дізнання, слідчий, прокурор, суд, одержавши заяву або повідомлення про загрозу безпеці особи, зазначеної у ст. 2 цього Закону, зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках – негайно прийняти рішення про застосування або про відмову в застосуванні заходів безпеки. На своє рішення вони приймають мотивовану постанову чи ухвалу і передають її для виконання органу, на який покладено здійснення заходів безпеки. Ця постанова чи ухвала є обов'язковою для виконання вказаними органами.

Ця норма Закону зобов'язує уповноважені органи вживати передбачених законом заходів до охорони життя, здоров'я, честі, гідності та майна осіб, яким загрожує небезпека. У статті 7 цього Закону зазначено заходи забезпечення безпеки, які можуть бути застосовані до учасників кримінального процесу. Це: а) особиста охорона, охорона житла і майна; б) видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; г) заміна документів та зміна зовнішності; д) зміна місця роботи або навчання; е) переселення в інше місце проживання; є) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення; ж) забезпечення конфіденційності відомостей про особу; з) закритий судовий розгляд [3, с. 431].

Свідок має право заявляти відвід перекладачу, якщо він прямо або побічно зацікавлений у результаті провадження або виявляє некомпетентність чи непрофесіоналізм [3, с. 253].

Поряд з правами законодавець наділив свідка й обов'язками, а саме:

- 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;
- 2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Отже, свідком у кримінальному процесі є особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

1. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 5 листопада 2015 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015. 64 с.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1001-05/page4>.

3. Томин С.В. Показання анонімних свідків у кримінальному процесі України: поняття та умови допустимості. Держава і право. Випуск 57. 2012. с. 431-436.

Гаркуша Вячеслав Вікторович
к.ю.н., доцент кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАХОДІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», затверджена указом Президента України від 12.01.2015 серед пріоритетних питань визначає вектор безпеки - це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні [1]. Безпека держави та її громадян великою мірою залежить від надійної та ефективної правоохоронної системи, її здатності служити та захищати суспільні та державні інтереси.

Враховуючи, що правоохоронні органи у сучасній Україні повинні бути насамперед сервісними службами, що допомагають суспільству влаштувати безпечний та законний добробут у власній країні, сьогодні керівництвом МВС України запроваджено Концепцію розвитку органів внутрішніх справ, яка передбачає формування МВС України як інституту європейського зразка та формування поліції як основного виконавця щодо забезпечення безпеки населення. З цією метою Кабінет Міністрів України 22 жовтня 2014 року затвердив Стратегію розвитку органів внутрішніх справ України[2] та Концепцію першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [3].

Розглянемо основні положення вказаної концепції та окреслимо головні напрями реформування МВС. Реформа Міністерства покликана відкинути все непотрібне, а також взяти все найкорисливіше для МВС. Реалізацію положень Концепції передбачається досягти шляхом імплементації передового досвіду єв-